

Områdesnämnden för humanvetenskap

Karin Helander
Vicerektor

Justitiedepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Justitiedepartementet inkomma med synpunkter på remiss *Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41)*. Förslaget har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och redovisas i bifogad bilaga, som utgör områdesnämndens svar.

Karin Helander

Karolina Alveryd

Karolina Alveryd
Utredare
Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss: Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41)

Integritetskommittén har efter två års arbete presenterat ett delbetänkande om drygt 800 sidor. En betydande del av framställningen utgörs av riskbedömningar av olika områden (t.ex. skola, arbetsliv) och företeelser (t.ex. sociala medier, övervakning, molntjänster).

Den generella slutsats som framförs är att "den enskilde – parallellt med den digitala utvecklingen – utsätts för stegvisa försämringar av den personliga integriteten". Kommitténs konkreta förslag är att Datainspektionens uppdrag att följa och beskriva utvecklingen på IT-området när det gäller frågor som rör personlig integritet och ny teknik, ska utvidgas till att även omfatta *de legala förutsättningarna för integritetsskyddet och att myndigheten årligen ska lämna en redovisning om utvecklingen inom området till regeringen*.

Juridiska fakultetsnämnden delar kommitténs slutsats, att den enskildes personliga integritet utsätts för stegvis försämringar och är positiv till att regeringen tillställs en årlig redovisning av utvecklingen. Förslaget att utvidga Datainspektionens uppdrag till att även omfatta de legala förutsättningarna för integritetsskyddet väcker emellertid frågor.

En fråga som uppkommer kan härledas till den *metod* för riskbedömningar som utredningen använt sig av. En annan oklarhet är om arbetet planerats och genomförts utifrån en realistisk *referensram*. Det sistnämnda som en konsekvens av att det förefaller oklart om utredningen förbiset centrala *utvecklingstendenser*. Dessa tre punkter behandlas i det följande var för sig.

Metod: Den metod som kommittén använt för att skapa en lägesbeskrivning är en *riskbedömning* som "utgår dels från sannolikheten att ett intrång inträffar, dels från effekterna eller konsekvenserna av intrånget" (s. 28). Beskrivningen av metoden preciseras på s. 40 till att utgå från sex faktorer: 1) intrångets inverkan på den enskilde, 2) sammanhanget och intrångets omfattning, 3) storleken på spridningen av uppgifter, 4) om det finns ett regelverk som kan minimera riskerna för spridning, 5) den enskildes egen möjlighet att påverka hanteringen av personuppgifter och 6) risken för att en viss behandling negativt påverkar allmänhetens förtroende.

Fakultetsnämnden ser mycket positivt på användning av riskanalys som redskap för att identifiera kritiska faktorer men menar att metoden har en långt större potential än vad

Juridiska fakultetsnämnden

kommittén utnyttjat. En riskanalys kan nämligen, vid sidan av bedömningar av sannolikhet och konsekvenser även omfatta frågan om möjligheterna att undvika att risken överhuvudtaget realiseras. Denna riskaspekt brukar uttryckas som kostnaden för att undvika risken och är central för att förstå vilka riskminimerande åtgärder som bör prioriteras. Den är även viktig för att kunna kategorisera olika risker och väga dem mot varandra. Kommittén har här stannat vid att identifiera nivåerna "viss risk, påtaglig risk och allvarlig risk", till synes utan att systematiskt analysera möjligheterna att minimera eller undvika olika slags risker. Detta leder fram till nästa fråga.

Utredningens referensram och förslag: En riskbedömning som inbegriper en förutsättningslös inventering av möjligheterna att undvika de identifierade riskerna blir öppen vad avser slutsatserna om vilka åtgärder som bör föreslås. För integritetsskyddet är det t.ex. uppenbart att hanteringen av vissa risker förutsätter rättsliga insatser. Lika självklart är emellertid att många integritetsproblem bäst bemöts med helt andra åtgärder (bl.a. proaktiva, praktiska, tekniska, organisatoriska, utbildningsrelaterade och ekonomiska). Tydligt är också att det ofta behövs en kombination av rättsliga och andra åtgärder.

Ställd mot detta framstår kommitténs förslag att Datainspektionens uppdrag ska utvidgas till att även omfatta *de legala förutsättningarna* för integritetsskyddet alltför snävt. Fakultetsnämndens menar att uppdraget att följa och beskriva utvecklingen rörande personlig integritet och ny teknik bör omfatta *de praktiska förutsättningarna* för integritetsskyddet.¹ Ett sådant synsätt korresponderar också bättre med kommitténs slutsats på s 637, att de rättsliga sanktionssystemen inte "fått den kompensatoriska eller preventiva effekt som lagstiftare eftersträvat".

Fakultetsnämnden får här reservera sig för att den inte förstått vad kommittén lägger i uttrycket "legala förutsättningar". Begreppet behandlas utförligt i avsnitt 24.5.1 (s. 646 f.) men framställningen tar där främst sikte på behovet av säkrare avvägningar i lagstiftningen. Behoven respektive möjligheterna att utnyttja praktiska former av riskavhjälpling återspeglas i och för sig här och var i betänkandet.² Diskussionen är dock fragmentariskt och en samlad bedömning saknas.

Utvecklingstendenser:: De frågor som nu är aktuella har under relativt lång tid behandlas i forsknings- och utbildningsämnen lagstiftningslära och rättsinformatik (Law and IT).³ Framväxten av en "new regulatory culture" är ett centralt forskningsområde och utvecklingen behandlas i utbildningen vid ledande juridiska fakulteter, nationellt såväl som internationellt. Fakultetsnämnden vill också framhålla att det i de nordiska länderna

¹ I begreppet praktiska förutsättningar inkluderas även legala/rättsliga åtgärder, d.v.s. legala instrument är ett av flera nödvändiga instrument och det finns många skäl till att utveckla och analysera alla relevanta mekanismer samlad.

² Mer sammanhållet i bilaga 3, t.ex. "Skydd för privatlivet ... kan emellertid utformas på sådant sätt att vissa risker aldrig ens uppstår" (s. 719).

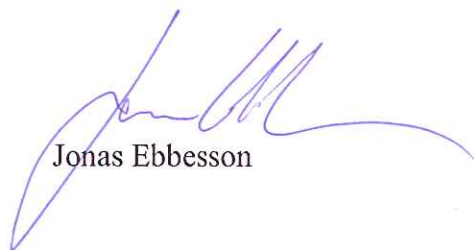
³ Juridik som problemhantering i samband med automatisering beskrevs för nära 60 år sedan. Beutel, Frederick K. *Some Potentialities of Experimental Jurisprudence as a New Branch of Social Science*, University of Nebraska Press, Lincoln 1957, s. 18-19 "The nature of the phenomena which law attempts to regulate should be studied. In particular, the social problem to which a specific law is directed should be carefully isolated and examined. --- If analysis shows that the law is inefficient, there could be suggested new methods of accomplishing the originally desired result."

finns en stark forskningstradition i rättsinformatik – vid flera universitet och forskningsinstitut finns en i vissa avseenden unik kompetens rörande de nu aktuella frågorna. Mot denna bakgrund, och beaktande betänkandets slutliga utformning, kan därför antas att utredningen kunnat ges en mer praktisk och nutidsorienterad inriktning genom att tillföras akademisk sakkunskap.

Det sistnämnda har även bäring på utredningens diskussion om vilket organ som bäst är lämpat att redovisa den fortsatta utvecklingen. Argumentet att uppdraget inte bör ges till ett universitet eller annat forskningsorgan eftersom det då finns ”en risk att rapporten – skulle bli smalare och mindre praxisorienterad än om en annan myndighet gavs uppdraget” övertygar inte.

Inte heller de argument som används för att avfärda det lämpliga med att inrätta ett expertråd för denna uppgift förefaller självskrivna. Att ”det inte är särskilt troligt att medlemmarna i ett råd fortlöpande skulle kunna besitta just de specialkunskaper som behövs för att beskriva och analysera de frågor som är av störst intresse för rapporten under ett visst år” kan i och för sig äga sin riktighet. Frågan är dock om risken för avsaknad av specialkunskaper elimineras genom att arbetet sker myndighetsinternt? Fakultetsnämnden drar sig här till minnes att det finns flera goda exempel på expertgrupper som verkat relativt fristående och genererat omfattande och betydelsefullt beslutsunderlag i form av rapporter och betänkanden av hög kvalitet, t.ex. det IT-rättsliga observatoriet (1996-2003)⁴ och Stiftelsen för rättsinformation (1989-).⁵ Rörande sådant finns även många internationella förebilder, och det går också att argumentera för att sådana lösningar kan ha flera fördelar, inte minst rörande flexibilitet och ekonomi.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jonas Ebbesson. Yttrandet har beretts av professor Peter Wahlgren. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jonas Ebbesson

Karolina Alveryd

⁴ Se t.ex. SOU 2002:112 *Law and Information Technology. Swedish Views.*

⁵ Se t.ex. SOU 2003:58, Perspektiv på rättsinformationen, SOU 2000:48, *EG-rätten och den svenska rättsinformationen*, SOU 2002:102, *Legal information and the internet – Experiences and Challenges*, SOU 2001:71, *Rättsinformationen under 2000-talet – Nuläge i Sverige och Europa, trender och policy*. SOU 1998:109 *Rättsinformation och IT.*

Stockholms
universitet

2016-11-10

Dnr SU FV-1.1.3-2246-16

Felicia Markus
Fakultetskanslichef
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Områdesnämnden för humanvetenskap

Yttrande betr. remissen *Hur står det till med den personliga integriteten?*

Samhällsvetenskapliga fakulteten har erbjudits att inkomma med ett yttrande till Områdesnämnden för humanvetenskap över remissen *Hur står det till med den personliga integriteten? En kartläggning av Integritetskommittén (SOU 2016:41)*.

Samhällsvetenskapliga fakulteten avstår från att yttra sig beträffande denna remiss.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus Astri Muren. Föredragande har varit fakultetskanslichef Felicia Markus.

Astri Muren
Dekanus

Felicia Markus
Fakultetskanslichef

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden